

М. О. Осипчук
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук,
доцент В. В. Жуковська

**Композиційні особливості мовленнєвого жанру «наукова стаття»
(на матеріалі англомовних статей з корпусної лінгвістики)**

Вагомим показником професійного визнання здобутків сучасного дослідника є наявність англомовних статей у поважних міжнародних фахових виданнях. Вхідження до кола лінгвістичної еліти за кордоном також досягається завдяки участі науковця у міжнародних наукових форумах, конференціях та дослідницьких проектах. Звідси підготовка якісних наукових статей англійською мовою, що б відповідали рівню та вимогам міжнародних видань, є ваговою складовою становлення науковця.

Як свідчить аналіз останніх публікацій, специфіка наукової статті цікавила велику кількість вчених. Лінгвальні особливості різних типів наукових статей вже неодноразово ставали об'єктом дослідницької уваги українських та зарубіжних мовознавців (Васильев 1978; Ільченко 2002; Кім 1993; Клинг 1989; Колегаева 1991; Кухаренко 1985; Наер 1985; Радзієвська 1993; Троянская 1982; Berkenkotter, Huckin 1995; Brett 1994; Golebiowski 1999; Paltridge 1997; Swales 1990, 2004; Thompson 1993; Williams 1999). Проте специфічна для зазначеного мовленнєвого жанру композиційна побудова вимагає більш детального вивчення. Звідси **метою** запропонованої статті є аналіз особливостей композиції англомовних наукових статей з корпусної лінгвістики, виконаний з позицій лінгводидактичного підходу до вивчення жанру. Відповідно, дослідження структурації матеріалу і особливостей його викладу у наукових статтях покликаний пояснити вплив структурного поділу статей на доступність подачі матеріалу науковцем.

Найчастіше досліджуваним жанром наукового дискурсу є наукова стаття, що трактується як один із видів наукових публікацій, де подаються кінцеві або проміжні результати певного дослідження вченого. На думку Дж. Свейлза, журнальна наукова стаття є жанром «номер один» у найрізноманітніших наукових дисциплінах, причому в багатьох із них статті, опубліковані у високорейтингових журналах, мають не менший (або навіть більший) престиж, ніж монографії [9: 13].

Перш ніж отримати такий високий статус, наукова стаття пройшла еволюцію, у процесі якої схема побудови наукової статті набула досить жорсткої регламентації (підтриманої і керованої вимогами наукових журналів).

Незважаючи на значну кількість наукових доробків, присвячених вивченню композиції наукової статті [1; 3; 4; 5; 6], питання варіативності її структури залежно від галузі знань, в якій виконано наукову статтю, все ще залишається відкритим. У нашому дослідженні зосередимося на огляді структурних елементів наукової статті та варіативності їх втілення в англійських статтях з корпусної лінгвістики.

Вважається, що сучасна стаття має чіткий композиційний формат, який склався у процесі історичного розвитку статті як жанру в цілому [2; 3; 9]. Загалом композиційну структуру англійської наукової статті позначають англійським акронімом IMRD, який охоплює такі структурні частини:

- «Вступ» (Introduction);
- «Методи і матеріали дослідження» (Methods and Materials);
- «Результати» (Results);
- «Обговорення» (Discussion).

Одним із складових компонентів статті є також «Висновки» (Conclusions), які не завжди виокремлюються і тому не відображені в цьому відомому акронімі [8: 185].

Кожна з композиційно-структурних частин статті має свої чітко окреслені цілі. У «Вступі» обґрунтовується тема статті через обговорення

автором загальної тематики та розгляд окремих наукових питань чи гіпотез. У «Методах та матеріалах дослідження» описуються методики, процедури, об'єкти та матеріали дослідження. У «Результатах» представляється інформація або дані, отримані під час дослідницького процесу. В «Обговоренні» отримані результати інтерпретуються з огляду на поставлену проблему або гіпотезу. У «Висновках» повторюється стислий виклад отриманих результатів, окреслюється їхнє значення та формулюються перспективи подальших досліджень [7].

Варто зазначити, що конкретні реалізації жанру статті часто відхиляються від такої схеми побудови і мають свою специфіку. На основі досліджень Дж. Свейлза та Т.В. Яхонтової [3; 6], нами було створено загальну модель риторично-композиційної структури сучасної наукової англійської статті, яка включає в себе такі елементи:

1. Анотація
2. Вступ
  - 2.1. Окреслення території дослідження
  - 2.2. Визначення наукової ніші
  - 2.3. Зайняття наукової ніші
3. Методи і матеріали
  - 3.1. Окреслення характеру дослідження
  - 3.2. Опис об'єктів дослідження
  - 3.3. Опис застосованих матеріалів
  - 3.4. Опис процедури дослідження
4. Результати
5. Обговорення
6. Висновки

У проведеному дослідженні комплексний аналіз фактичного матеріалу був здійснений на основі десяти англійських наукових статей з корпусної лінгвістики як одного з пріоритетних напрямків сучасних прикладних лінгвістичних досліджень, що характеризується розробкою теоретичних і

практичних прийомів побудови, машинного опрацювання, експлуатації та аналізу мовних даних, оформлених як корпус текстів.

Здійснивши аналіз вищезгаданих структурних елементів у проаналізованих англomовних статтях з корпусної лінгвістики, було виявлено, що не всі статті відтворюють встановлений формат IMRD. Зокрема, секція «Анотація» присутня у 100% статей. У блоці «Вступ» співвідношення компонентів спостерігається наступним чином: «Окреслення території дослідження» – 90% статей; «Визначення наукової ніші» – 70% статей; «Зайняття наукової ніші» – 100% статей. Структурні елементи секції «Методи і матеріали» представлені у такому відсотковому відношенні: «Окреслення характеру дослідження» – 80% статей; «Опис об'єктів дослідження» – 100% статей; «Опис застосованих матеріалів» – 100% статей; «Опис процедури дослідження» – 100% статей. Секція «Результати» представлена у 50% статей. Структурний блок «Обговорення» виокремлюють 60% статей. Секція «Висновки» виділена у 100% статей.

Таким чином було виявлено, що мовознавці не завжди пишуть статті по моделі IMRD, упускаючи або додаючи окремі структурні блоки. Тому наявність усіх шести блоків не є обов'язковою, проте чіткий розподіл на структурні елементи дозволяє науковцям точніше описати своє дослідження. Аналіз засвідчив, що особливості структурних блоків наукових статей чітко різняться між собою. Звісно, вони допускають певну варіативність у своїй конкретній текстовій реалізації, але лише за умови вагомих прагматичних чинників.

Отже, розглянувши риторико-композиційні особливості наукових статей з корпусної лінгвістики, визначено специфіку структури англomовної наукової статті та встановлено факт варіативності її структурних елементів у конкретних текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Колегаева И.М. Текст как единица научной и художественной коммуникации / И.М. Колегаева. – Одесса: Редакционно-издательский отдел областного управления по печати, 1991. – 124 с.
2. Разинкина Н.М. Стилистика английской научной речи / Н.М. Разинкина. – М.: Наука, 1972. – 168 с.
3. Яхонтова Т.В. Лінгвістична генеологія наукової комунікації: монографія / Т.В. Яхонтова. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 420 с.
4. Dudley-Evans T. Genre analysis: An investigation of the introduction and discussion sections of M. Sc. dissertations // Talking about Text / Ed. by M. Coulthard. – Birmingham: English Language Research, Univ. of Birmingham, 1986. – P. 128 – 145.
5. Rowley-Jolivet E. Science in making: Scientific conference presentations and the construction of facts // The Language of Conferencing / Ed. by Ventola, C. Shalom, S. Thompson. – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2002. – P. 95 – 125.
6. Swales J.M. Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills. / J.M. Swales., C.B. Feak. – Second edition. – Ann Arbor: The Univ. of Michigan Press, 2004. – 332 p.
7. Swales J.M. Discourse Communities, Genres and English as an International Language / J. Swales. – Режим доступу:
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-971X.1988.tb00232.x/pdf>
8. Swales J.M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings / J.M. Swales. – Cambridge.: Cambridge Univ. Press, 1990. – 260 p.
9. Swales J.M. Research Genres: Exploration and Applications / J.M. Swales. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2004. – 316 p.